

Stefan Żółkiewski

Jubileusz Marii Renaty Mayenowej

Biuletyn Polonistyczny 24/1-2 (79-80), 245-248

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JUBILEUSZ MARII RENATY MAYENOWEJ

Na posiedzeniu Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN w dniu 11 listopada 1980 r. odbyła się koleżeńska uroczystość z okazji jubileuszu siedemdziesięciolecia prof. zwyczaj. dr Marii Renaty Mayenowej. Przyjaciele, koledzy, współpracownicy i uczniowie wygłosili przemówienia. Jubilatce wręczono kwiaty i broszurę zawierającą jej bibliografię opracowaną przez dr Jadwigę Czachowską¹. Jubilatce wręczono również dedykowany jej zeszyt 4 (1980) "Pamiętnika Literackiego", przynoszący prace nadesłane przez jej kolegów i uczniów z Polski i z zagranicy.

M.R. Mayenowa urodziła się 2 czerwca 1910 r. w Białymstoku. W tymże mieście ukończyła szkołę średnią. Od r. 1927 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Mistrzami jej byli Manfred Kridl i Tadeusz Czeżowski. Po uzyskaniu magisterium w r. 1932, pracowała jako nauczycielka Gimnazjum Żydowskiego Centralnego Komitetu Oświaty w Wilnie, jednocześnie kontynuując studia literaturoznawcze i metodologiczne. Pierwszą rozprawę, "W sprawie tendencji w powieści realistycznej", ogłosiła w r. 1937 w książce zbiorowej "Prace ofiarowane Kazimierzowi Wóycickiemu". W r. 1939 obroniła pracę doktorską na temat "Kompozycja »Wesela« Wyspiańskiego", napisaną pod kierunkiem prof. Manfreda Kridla.

Po wybuchu wojny (do czerwca 1941 r.) pracowała jako asystentka na uniwersytecie w Wilnie. Okupację spędziła na Braślaw-szczyźnie.

W sierpniu 1944 r. poślubiła późniejszego wybitnego teoretyka radia Józefa Mayena.

Po wyzwoleniu pracowała jako bibliotekarka w Bibliotece Miejskiej w Białymstoku. W latach 1946-1950 przebywała w Pradze, gdzie kontynuowała prace badawcze, specjalizując się w teorii

literatury i zagadnieniach z pogranicza literaturoznawstwa i lingwistyki.

Była jednym z organizatorów powstałego w r. 1948 Instytutu Badań Literackich w Warszawie, w którym objęła kierownictwo Zakładu Historii Polskiego Języka Artystycznego (od r. 1971 - Pracowni Poetyki Teoretycznej i Języka Literackiego). W latach 1957-1968 była nadto zastępcą dyrektora Instytutu do spraw naukowych. Od r. 1950, jako członek Komitetu Redakcyjnego "Pamiętnika Literackiego", prowadziła w nim (do r. 1970) dział języka artystycznego i form literackich.

Prof. dr M.R. Mayenowa jest badaczem szczególnie twórczym i utalentowanym. Obdarzona wybitną wyobraźnią naukową, umiała projektować, organizować i konsekwentnie, cierpliwie prowadzić i realizować doniosłe zamierzenia badawcze i wydawnicze o szczególnym znaczeniu dla rozwoju dyscypliny. Cechował ją zawsze upór i konsekwencja w działaniu, umiejętność przewycięzania piętrzących się trudności, bezinteresowne oddanie sprawom nauki, zdolność do wielkiego wysiłku, gotowość nieoszczędzania siebie.

Właściwy jej umysł nowatorski kierował jej wysiłki na nowe drogi, skłaniał do owocnych w skutki poszukiwań metodologicznych.

Większość wielkich inicjatyw badawczych Instytutu związanych jest z jej nazwiskiem, jej pracowitości i energii zawdzięcza placówka osiągnięte efekty. Do tych inicjatyw należą, po pierwsze, "Słownik polszczyzny XVI wieku" (do dziś 12 wydanych tomów), pierwsza próba zgromadzenia należycie naukowo uporządkowanego, nieocenionego materiału do nowoczesnych badań stylu pisarzy Złotego Wieku oraz ich późniejszych tradycji. "Słownik", przygotowywany od r. 1949, wydawany w kolejnych tomach od r.

1966, przekroczył już publikacyjnie połowę swojej zaplanowanej objętości.

Maria Renata Mayenowa, po drugie, zapisała się trwale w historii naszej dyscypliny jako redaktor naczelny w latach 1953-1972 serii wydawniczej Biblioteka Pisarzy Polskich. Opracowała nowy schemat tego typu wydań, dostosowując je - dzięki oryginalnie pomyślanym indeksom - do potrzeb nowoczesnych badań z pogranicza wiedzy o literaturze i języku.

Z inicjatywy M.R. Mayenowej i jej współpracownic od r. 1956 ogłaszane jest wielotomowe systematyczne dzieło "Poetyka. Zarys encyklopedyczny". Do dziś ukazało się w tej edycji ponad 10 dużych tomów z różnych dziedzin poetyki.

Szczególną zasługą M.R. Mayenowej jest rozwinięcie pionierskich prac z zakresu semiotyki. Umiała ona skłonić do współpracy z polskimi badaczami właściwego twórcę semiotyki literackiej, Romana Jakobsona, oraz włączyć do tych prac pionierów tychże badań w Związku Radzieckim, takich jak Bogatyriew, Lichaczow, Lotman, Iwanow, Toporow i wielu innych. Od lat sześćdziesiątych organizowała zjazdy międzynarodowe poświęcone problemom semiotyki, potem koherencji tekstu, a także metryki porównawczej. Trwałym rezultatem tych prac były - poczynając od r. 1961 - księgi zbiorowe przynoszące prace specjalistów wielu narodowości: obok Polaków, badaczy z ZSRR, Stanów Zjednoczonych, głównych krajów Europy.

Merii Renacie Mayenowej, jak z tego wynika, zawdzięczamy zorganizowanie - z wyjątkową kompetencją i zrozumieniem metodologicznego nowatorstwa - szerokiego wachlarza badań, które pozwoliły polskiej nauce o literaturze utrzymać się na poziomie ustalonym przez światowy postęp wiedzy teoretycznej o języku i sztuce słowa.

Osobiste prace badawcze M.R. Mayenowej dotyczyły wielu problemów specjalnych z wyliczonych zakresów. Jej opus magnum stanowi dwukrotnie wydane dzieło "Poetyka teoretyczna. Zagadnienia języka" (Wrocław 1974 i 1979), książka przetłumaczona na język angielski i serbski.

Od r. 1954 M.R. Mayenowa nauczwała jako profesor nadzwyczajny (od r. 1976 - zwyczajny) Uniwersytetu Warszawskiego. Przez blisko piętnaście lat (1954-1968) pracowała jako oddany nauczyciel uniwersytecki. Współorganizowała z prof. Kazimierzem Budykiem Katedrę Teorii Literatury UW. W latach 1961-1962 przebywała na stypendium Forda w Stanach Zjednoczonych. W latach 1971-1973 wykładała teorię literatury na uniwersytecie w Amsterdamie. Była i jest członkiem Komitetów PAN: Nauki o Literaturze Polskiej oraz Językoznawstwa. Bibliografia rozpraw jej autorstwa, przekładów i prac redakcyjnych obejmuje do r. 1979 - 235 pozycji.

Ostatnio pełni obowiązki naczelnego redaktora krytycznego wydania dzieł Jana Kochanowskiego, w której to edycji sama przygotowała krytyczne wydanie "Trenów".

Prof. Mayenowa dzisiaj dalej w pełni sił twórczych i w pełni energii do systematycznej pracy. Dorobek jej zaś jest jednym z najcenniejszych wśród osiągnięć polskich teoretyków literatury, metodologów jej badań, pionierów lingwistycznych metod analizy dzieł literackich i mistrzów naukowego edytorstwa.

¹ Bibliografia prac Marii Renaty Mayenowej. Oprac. J. Czachowska, Warszawa 1980.